

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

384.35

GANZ VILLAMOSSÁGI GYÁR TÖRTÉNETE.

Irták: Szekeres József és dr. Tóth Árpád

Forrás:

Turlo

Személy

Helyszám

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

1958. 8. 15

I. fejezet XII. rész.

A malmok részére készített erőátviteli berendezés is nagy figyelmet keltett a látogatók között. A kiállítási csarnokban egy lokomobil két villamosgépet hajtott. Az ezekben termelt villamosenergiát egy vékony dróton át egy másik géphez vezették, amelyet a villamosenergia mozgásba hozott. Az áramvezeték, mielőtt a meghajtott motorhoz ért volna, egy szabályozón haladt át, amely a mozgó motor egyenletes forgását biztosította. Erre azért volt szükség, mert a malmokban nem egyenletes az őrléshez szükséges energia, így a motoroknak is kisebb vagy nagyobb hajtóerőre van szükségük. A szabályozó önműködően ellenállásokat kapcsolt ki vagy be, oly módon, hogy a gép sebessége állandóan egyforma maradt.

Kiállították a gyár hajóvilágítási berendezését, amelyből a Lloyd Társulat megrendelésére több darabot készítettek. A berendezés egy gőzgépből és egy villamos áramfejlesztőgépből állt, amely 60 izzólámpa és három nagy hajólámpa vagy egy 3000 gyertyafényerejű izzólámpa egyidejű árammal való táplálását végezte. A gőzgép 10 lóerős, percenként 750 fordulátú volt és a két villamosgép (váltakozóáramú és

dinamógépek) között volt felállítva közös vastalpon. A gőzgép az áramfejlesztő-gépeket közvetlenül, minden áttétel nélkül hajtotta.

A lámpakiállításon a megrendelők által beküldött izzólámpák közül a nagy élettartamúakat mutatták be. Így a nagyváradi László-malom 4 izzólámpája, a garantált 1000 óra helyett 2330 órát, a budapesti Gizellá-malom négy lámpája 1872 órát világított. Az egri gőzmalom 42 lámpája közül négy darab 1625 órát volt használatban, 38 pedig még 1708 óras használat után jól működött a kiállításon.

A Ganz elektrotechnikai osztálya nagy sikert ért el kiállított villamosági gyártmányai-val. Többek között „... a király megengedte, hogy az 1883. évi bécsi villamos kiállítás alkalmával kifejtett rendkívüli tevékenységéért a budapesti Ganz és Társa Gépgyárnak legmagasabb megelégedése fejeztessék ki.” De a vállalat részére sokkal többet ígért az a körülmény, hogy a külföldi figyelmé is ráterelődött a magyar villamosági gyár munkásságára. A külföldi megrendelések a kiállítást követően csakhamar bejutottak Romániából, Olasz- és Oroszországból, valamint Szászor-

szágból malomvillamosítás és magánosoktól világítási berendezés felszerelésére vonatkozó megrendelések érkeztek elsősorban. A belföldi malmok is nagyobb érdeklődéssel fordultak a gyár felé, különösen Zipernewszkynek a malomtulajdonosok képviselői előtt tartott bécsi előadása győzött meg hatáson több kétéltetőt az új világítási rendszer értékeiről.

Ebben az évben szerelte fel a vállalat a budapesti központi távbeszélőhivatal villamosvilágítását. Összesen 178 darab 12 gyertyás és 12 darab 20 gyertyás izzólámpát táplált a két váltakozóáramú generátor. A berendezés érdekessége az újszerű szabályozóberendezés. A táviróhivatalban a nap különböző szakaszaiban változott az üzemben tartott lámpák száma, ezért a gépek működését is szabályozni kellett. A szerkezet tompahangú csengetéssel adott jelt a gépésznek, ha kevés volt az áram, míg éles csengéssel a nagy áramerőt jelezte. A gépész ellenállások be- és kikapcsolásával szabályozhatta az áramszolgáltatást. Ez a rendszer lehetővé tette, hogy mindig csak a szükséges árammennyiséget állítsák elő és ezáltal elősegítette a gazdaságos

üzemeltetést. Az izzólámpákat csinos alakú, nikkelezett lámpatartókon helyezték el, mindegyik lámpa kapcsolóval rendelkezett, ami újszerűsége által a tisztviselők között nagy megelégedést keltett.

A hajóvilágítási berendezések gyártása is folytatódott. A pólai hadikikötőben a Custozza csatahajót 150, a Budapest és Bécs közötti forgalmat lebonyolító Iris személyszállító gőzöst pedig 60 izzólámpás világítással szerelték fel.

A gyár mérnökei közé ez évben lépett be Bláthy Ottó Titusz, aki Zipernewszky és Déri kiválása után hosszú évtizedeken át a gyár technikai és kutatási munkáinak irányítója volt. Jómódú kereskedő családból született 1860-ban Tután. Korán övezegységre jutott édesanyja felismerte fia kitünő képességeit és Bécsben taníttatta. Itt rövidesen kitünt rendkívüli számoló készsége. Az egyetemen egy professzora előadásainak anyagába felvette a fiaét Bláthynek szíjhajtás elméletéről írt tanulmány okjejtéit. Műegyetemi tanulmányait 1881-ben fejezte be. Két évet dolgozott mint mérnök a Magyar Állami Gépgyárban, de ott nem talált ké-

pességeinek megfelelő munkakört.

Bláthy véletlen találkozás alkalmával ismerte meg Zipernewszkyt és miután hallott már jelentős eredményeiről, megkérdezte, nem léphetne-e be az elektromos osztályra. Néhány nap múlva megkapta a gyárvezetőség levelét, amelyben közölték, hogy 1883 július 1-től havi 75 forintos fizetéssel, gépszerkesztői minőségben alkalmazták. A kinevezés nagy öröme okozott számára és belépése után azonnal bekapcsolódott a bécsi kiállítással kapcsolatos problémákba.

A kiállítást követő hónapokban pedig az általa teljesen ismeretlen elektrotechnikát tanulmányozza és Maxwell angol tudós matematikai elgondolása alapján a mágneskört és mágneses ellenállást vizsgálja az elektromosság területén. Kísérletezései során felfedezi, hogy az elektrotechnikában sok fogalomnak azonos tartalma és jelentősége van, mint a géptechikában. Ezek alapján a mágneses kör és a mágneses ellenállás fogalmának gyakorlati alkalmazásával számítani kezdte a gyár gépeinek teljesítményét. Javaslatára még 1883-ban átalakítják az egyenáramú gépek mágnesek alakját: a pólusokat

rövidebbre veszik és nagyobb keresztmetszeteket alkalmaznak. Ezáltal a gépek teljesítménye azonos súly mellett többszörösére emelkedett. Legelső találmánya az önműködő szabályozó, amely a változó fordulatszám és terhelés mellett azonos feszültség tartását biztosította.